Siebzehnter Jahrgang. Jüdische Pester Zeitung. Erscheint 3-mal wöchentlich.

יידישע פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פּרענומעריריען, אונד דער פּרענומעראנדו־פּרייס בעגינט מיט דעם עסטאנגע דעם לייפּסיגער בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין בודאפעסט, ווייטצנער בולוואר נומ׳ 29, יעדען מאן אויך דיא פּרענומעראט־אנגעלעגען צו ווענדען בעליעבען.

דיעזעס בלאטס ערשיינט דר״יימאל וואכענטלך מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג אונד קאסטעט

פיר אסטערייך־אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען אסטר. וועה.
האלביעהריג 4 גולדען אסטר. וועה.
פיערטעליעהריג 2 גולדען אסטר. וועה.

פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אַ. וועה.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אַ. וועה.
פיערטעליעהריג 2 גולד. 25 קר. אַ. וועה.

Nr. 88 זיעבצעהנטער יאהרגאנג בודאפעסט, פרייטאג יט אב ה׳תרמ״ה. Budapest 31. Juli 1885.

סיר מאזעס מאנטעפיאָרע.

פאס טיעפסטען שמערצע ערגריפפען, איס דער אונגערסטען וועלט בלישערד, האבען ווייר אין דער פאלגענדען נימטער אונזערעס בראבשטעס דען הערען, אונטערזעטצלינגען פערלוסט נעמעלדעט, דען איזראעל אונד מיט איהם עגגלאנד, יא דיא גאנצע וועלט עלטיסטען, דענן אהרהונדערטע שוינדען אים ציטענשטאמע דאהן, עהע זיא איינען משה מאנטעפיאָרע ערשטעהען זעהען! עהע זיא איינען מאנן ווידען לאסען, דער אין פאללעס אהרהונדערט דער אנגעשטרענגטען ארבייט אם וואהלע דער מענשהייט וידמעטע.

עס בעדארף קיינער הוסטרערנערווע, קיינער פאלרישען אישטיקונג, ווענן ווייר דאס דעבענס בלוט דעס גון אין איינעס גלוקלישען דאהנ אל־טער. אונס אבער דאך צופיהיט אין ווייג הומאנ־שע הומאס איינגעגאנגענען פיהסטען וויינעס פאל־קעס ערטראלען; דענן עס ווייסט קיים איינען מענשען געבען. דעס דיא טוינגדען דעס ערדאבע־גען פערבלעבענען גוטס בעדאנגס ווארען, דער גוטס ביא געגענוג דעס גאמענס מאזעס מאנטעפיאָרע, אין וולקגעגלעד פערערהונג אונד לוגבע זיין הייפט גיינען ווידדע.

ווייר יאללען עס צום לאבע דער מענשהייט גלייכען דאס עס נאך פיעלע גראסע מענשענפרייג־דע אונד יאהרהאנדערט גיבט; שטעטס אבער ווייד מאנטעפיאָרע דאס גראנגענדסטע מיסטערבלד איס דעס געבוטעט דעס הומאנישאדען ווייקענס בייסען, אונד בהרזין על ראש הדר, ווא אין מאסט־בים איס דאבערהאבענעס שטאנדפונקטע דיא רוכטונג איס דעס פאפאדע דער מענער בעגיבטען. ווייס אונזער גראסע לעדערער מאזעס פאר מערד אים דייטשען אדלען אונזערע גערגעלעטען פאר־אדרען אים עגיפטען, זא פיהרטע מאזעס מאנ־טעפיאָרע ווייג גערגאלטען גלייכענסגראפסען אים אדלען נאטרען אונד געפאהרען אין אדרען ראנדערן. ווא דאס אונד פאראנטוויהרע אוידע וואפפען גענען דיא לעדרטען. —

סיר מאזעס מאנטעפיאָרע ווא דער זאהן דעס אין אדלעמיגער אבטונג שטעהענדען ראנדאנער דייפמאנגעס אזעס מאנטעפיאָרע, דער פאן אזא־ווייטער פאטריע שטאמטע, דיא אדרען נאטען דעס אם פיסט דעס אפפענען גערגיגס דיעזעגען שטארבען מאנטעפיאָרע פערראנדט.

דער גראפפאטער מאזעס ווי״ט א, ווער־בעס וראטבען יאפעד ווא דיים בעדיטעט. אי־בערזעדצט נאך עגגלאנד, אונד ווא מיט 17 הונדערן גוטגעגעבע, דעסען זאהן אזעס ערבאס דער פאטער דעס עבעגפערשטארבענען ווא.

מאזעס מאנטעפיאָרע ווא״ד דע אם 24 אטטא־בער 1781 אם שטאדט הוד אין דייטשלאנד (אטטא־לען) געבאהרען. ווא״ד זיינע מוטטער צום בעזוכע אונדער פערוואנדטען געקאמען ווא״ד. דער יונגע מאזעס ערזעהרט אינע זאהרפאהרטיגע ערגעהונג גוטס גוד בוכע, טאלמוד אונד הערבאאישע שפראכע, זאהרען איד אלדע אנדערן ווא״ד אבבעסס הונגטע בולדעשען דען אינטערדיגסטע שאפפ.

אין דעם גאפאהרלישען הרזיגע, ווא מאן אינען אובערפאלל עגגלאנדס פאן דען פראנצאזען פרבטעטע, ווא״ד אינע פייערלוגע לאנדעפע צוד פערטיידיגונג דער אזעער ערזעהרטע, אזער אזעער מאזעס הערלט עס פיר זיינע פפפרוכט דעס פאטערלאנדע צו דיענען, טראט אלס צוואנציג־אהריגער האבא־פיגעשאפפענער יינגלינג אין דיא ארמעע, ווא ער עס באלד בז צום הויפטמאן בראבטע.

1812 פערהייראטעט ער זיך מיט פרייליין יודיטה לאהמן, דער שוואגערן פאן גאטראן מיעד־לאטשילד, דעס בעגרינדער דעס עגגלישען וועלט־הייזעס, זיין שוויגערפאטער ווא״ד באראגעס לעווי־לאהן, וועלכען פיהרטע זיך אין זא גלוקלישעס עהעלעבען, ווא״ד האבעגינגע, וועלכעס מאזעס מאנ־טעפיאָרע מיט זיינער הייס־געלעבטען יודיטה פיהר־טע, עייא״ד גלייכגעשטיממטע עדלע זעעלען פאלל האבזען האטטען זיך צוזאמענגעפונדען, אונד בע־גלוקקטען זיך גענעזוישט.

דיא בוידערע פייא״ד ערמונטערטע אונד אי־פערטע אזהרען געמאהל אן, צו דעם אנטוויללע דען ער אן דעם שקואלע זיינער דאמאלס אין עגגלאנד נאך נגטס גוט געשטעללטען גלייבענסגענאססען, ווא״ד אן דען היידען דערזיינען אין פאלאסטינא נאהם. ער ארבייטעט אן דער אומגעדרונג דער עגגלישען געזעטצגעבונג, אים דיא עמאנזיפאציאן דער יודען מאגליך צו מאכען, אונד טראט 1820 זיינע עיסטע רייזע נאך פאלאסטינא אן דאמאלס וואר־דע אין פאנד. דער פאלאסטינאפאנד צוזאממענגע־בראכט אונד מאנטעפיאָרע מיט דער פערוואלטונג בעטרוט.

1834 וואנדרט ער פראוידענס דעס באדד אפ־ריפיטט, אינער געזעללשאפט, דיא זיך מיט דען אנגעגענוישען דער עגגלישען יודען בעפאסטט; 1836 וואנדרט ער מיטגליעד דער מאנגלישען אקא־דעמיע דער ווייסענשאפטען, ווייל ער זיך אים דיא אינפיהרונג דער גאבעלווייסונג גראסע פערדיענ־סטע ערווארבען האטטע.

1837 וואנדרט ער שעריף (גאנריכטער) פאן גאזאה, אונד אלס דיא גאנגען אם 9. מעפ־טעמבער דיעזעס יאהרעס דיא סטט (דאס גאנ־ד־פערפעטעל גאנגאנס בעווייסט, שרייט דיא אין אים דיסטער.

1848 נגט מאנטעפיאָרע צום צווייטען מאלע נאך ערוואלעס, 1840 נאך דער גראסגען מעמטע־דיא אין דאמאסקוס ווענען דעס בלוטבעדלס פאן דער ערמאהנונג דעס פאטער טאמאס, ווייטע ער מיט דעס האכהערציגען קרעמטע נאך גאנסטאנ־טינאפעל, גאהס אייזענען בוים סולטאן, פאן דעס ער אייגען פרומאן (מעטטען ערווארבען, וועלכעס פאן דען יודען אים אייגען גראפפען אנטויל אב־ווערפען, דיעזע דיקטיגע יאר אין טראוטפאנ־דוד אייזאאק. אויך דיעזע גאנגען ערדטע אזהן, אונדעס דיא דיעזע אדעלגען וואפפען דיא דיעטע־דאטטער הינגפיהטע.

1846 פיהרט ער אים שטרענגסטען ווענטע דורך דיא אייטשפפפען דיסבלאנדס, אפטערס פאן הונ־דערטען וואלפען פערפאהרט צום לאוויר גראהלען, אונד ערווארבטע בייא דעמולבען אייגע עדלייב־טערונג פיר דיא יודען, דאמאלס ערגאנגענע אזהן דיא נטטע גאנגען ווענען דיעזע פפפרוכט אין דעם אייגנס אונד אזהן אלס בעגאנגען מארטאיר פערגאנגען.

1855 מאכטע ער דיעזע פערדיעט, 1857 דיעזע פפפרוכט פולגעפאהרט נאך פאלאסטינא. 1858 נגט ער נאך דאס, נאהס אייזענען בוים פאפפסטע, פאן דעס ער דיא הערייסאכטע דעס יודען עדלען־דונגען קגאבען מארטאיר פערגאנגען.

1862 שטארב דיעזע טרייע יודיטה, דיא אייזע דיעזען פאהרטען נאך דעס אידגען נאדדען, ווא״ד דורך דען גלוהענדען זאנד דעס יודענס דיעזע אינ־ערמדליכע בעגלייטערין ווא״ר. ער ערריכטעטע אזהר אין דעגקמאל, ווא״ע עס אייגעס זאהלבען בע־דערווייבעס אונד אזהרעס דיא גיע פערגעפפענדען גאטטען ווידדע אזהן: דאס „אהל מ ש ה ו״ ה ו ד י ת״. אין דאסגאנט בייא לאנדאן ערהעבט זיך אייזע אייגער אגהאהע דיא בעזוטצונג מאנטע־פיאָרעס, אין פאן אייגען שאנען פארק אומגעבע־גענס פראכטגעס שלאסס, דעס גענגאבער אייזע אייגעס פעלזען דיא גראבשטאטטע דער גאטטען, ווא גן אייד דיא שטערבלוכע הוללע דעס אינס ענטרפפפענדען הוהען ווערד. צור זייטע דעס שראב־סעס שטעהט דיא סינאגאגע, אין דער ער בעטעטע, אונד דיא בובלאטהעק אין ווערכער זיך אללע גייערשיינגענדען ווערקע דער יודישען לטעראטור געבען דען אלטען בעפינדען. 12 קלייגע הייזער אומשטעהען דיא סינאגאגע. אין דיעזען וואהנען דיא 12 ראבבינען, דיא דעס שטודיאס דער תורה זאר־גענפפיא״ד אבלייגען, אונד דיא פרייהייט ווערען פיי־טאנ אבגעד אם טיש דעס גון פערשטארבענען פאטריארכען בז מטטערגאבט מיט דבדי תורה צוברבאכטען. דאס אזהן דאס דענקמאל, דאס ער דיעזער גאטטען אונד אך! אייך זיך ערריכטעט האט.

1863 וואגט ער זיך אין דיא לאוויגהאהלע דעס סולטאן פאן מארוקקא; 1866 פאנד דיגע 6־טע פלוגערדייזע אונס געלאבטע לאנד שטאטט. 1870 זאה מאן אזהן אין רומאנען, 1871 זאממעלטע ער פיר דיא פאן הונגערסנאט הארט בעדראנגטען יודען פערזעגנס צווייטאהרדערטטייזענד גולדען. 1872 אובערבייטסט ער דעס צאר אלעקסאנדער דעס II. אייגע גרוקלוויאנגאדרעססע צור בעפפיאלונג דער לוגאיגען.

1873 אינטערנאהם מאנטעפיאָרע דיא דעבענטע אונד דעטטעט פאהרט נאך ערזואלעס, דער הילי־גען שטאדט. דערען נאמען ער אין דיעגס וואפפען, אין דיעגס מונדע אונד הערצען טרוג.

ווא ער געווירקט גיבט דעס ווא ס ער געווירקט אייגען נאך דאהערען ווערטט. ווא ער אין אובער פאנד דיבטע ער גיבט זיר מאמענטאנע אבהילפע צו שאפפען, זאנדערן עס מיט דער וואר־צעל צו פערגיבטען.

דער מאן, דער זא פיר דיגע גלוהענסגענאנ־סען געווירקט; דער דיא סרישען בריסטען עבען זא אין שטען נאהם ווא״ד דיא ווידען; דער ראבטיגע מאהאמעדאנער אים דער געפאנגענשאפט לאוטע; דער אין דיגעס פאטעלאנדע אונד בעזאנדערס אין דיגער עגגערן הומאט, אין דאמסגאט, אללעס עדלע אונד שאנע פאהדערטע; קורדין, דערטייגיג, דער ווא אין דיגוער גלוהענס, אזט אייך אלס דיגער געשטאהרבען; מיט דעס ראבבינער דאהטאר ראייע שפראך ער דיא שטערבענדעטע; ער, דער עגגלהייגע שלוג זיך דייאנ אן דאס בדעבענדע גראסע הערין, אונד מיט דעס „שמע ישראל״, דאס דער פאטריארך עבען אינוטעטע, עגגשלומטער־טע אייד דיגוער אונזער פאטריארך, אים אים בעס־סערען דעבען צו ערוואכען . . .

* * *

אין דער לעטטען צייט דיגעס לעבענס, בע־זאנדערס ווייט דען אייפגעגעדען הולדיגונגען דיגעס הונדערטיאהרדיגען געבורטסטאגפייער מאכטע זיך אין דעם זאנסט פרישען גרייזע אין אייגע שוואכע

דיעזעס בלאטס ערשיינט
דר״יימאל וואכענטלך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטעט
פיר אסטערייך־אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען אסטר. וועה.
האלביעהריג 4 גולדען אסטר. וועה.
פיערטעליעהריג 2 גולדען אסטר. וועה.

פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אַ. וועה.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אַ. וועה.
פיערטעליעהריג 2 גולד. 25 קר. אַ. וועה.

דאס נייע געווערבענעזעטץ.

(פאָרטזעצונג.)

§ 6 ווער מיין לעהרלינגסצייגניס אָדער דער אנערקענונג דעם § 5 ענטשעידענדעם אינטערדיסציפלינאַרס קאָנען, אבער זיין 21-טעם לעבענסיאָהר צוריקגעלעגט האט אינד נאכזייטיג, דאס ער צומינדעסט צוויי יאָהרע הינדורך אין ווערקשאַפטען אָדער פאַבריקען, אין זיין פאַך שאַפענדע אַרבייטען געלייסטעט האט. דעם איזט דיא געוויסבעהערדליכע בעוויללינגונג איין פיר אייאיאַבינג איינעס אין דען בעפאָהיגונגסנאַכוויז געקניפּפטען געווערבעס צו ערטהיילען.

§ 7 ווער איין אין דען נאכזייז דער בעפאָהיגונג געקניפּפטעס געווערבע זעלבסטשטאַנדיג בעטרעבען האט, קאָנן צו זעלבעס אנערקענ געווערבע אומער. דאס אין דען בעפאָהיגונגסנאַכוויז גענוגפּפט איזט, אָהנע בעזאָנדערען נאכזייז דער בעפאָהיגונג, ביא ערפיללונג דער איבריגען בעשטימונגען דעס § 4 איבערגעהען.

§ 8 ווער איין, אין דיא בעפאָהיגונג געקנופּפטעס האנדערווערק צו בעטרייבען וויינשט, איינע בעפאָהיגונג ניכט נאכצוזייזען פערמאג, קאָנן דיא געווערבעבעהערדליכע בעוויללינגונג נור אינטער דער בעדינגונג ערלאנגען, דאס ער אין זייגעס געשאפט איינע זאלכע גראָסאָהריגע אָדער גאָס יאָהרע ערקלאָרטע פערזאָן אנשטעללט. דיא דען בעשטימגען דער פאַראנאַשען 4, 5 אינד 6 ענטשפּרעכט. — דער נאמע דעזער פערזאָן, זאָיא אים אַפּאַלע איינעס וועכסעלס דעס אין אהרער שטעללע פערוווענדעטען איזט ביא דער געווערבע בעהערדע אנצומעלדען.

§ 9 אין דען דריא ערסטען יאָהרען נאך דעם אינסלעבענטרעטען דעס געזעטצעס בייכט ביא דער אנמעלדונג דעס זעלבסטשטאַנדיגען בעטריעבעס איינעס אין דיא בעפאָהיגונג גענוגפּפטען האנדווערקעס נור נאכגעזייזען צו ווערדען, דאס דער אנטעלדער אין איינער אין זיין פאַך שלאָגענדען ווערקשאַפטען אָדער פאַבריק צוייא יאָהרע לאנג מיט אין זיין פאַך שלאָגענדען אַרבייטען בעשאפטיגט געווען איזט; דיא פאָהיגונג דעס לעהרלינגס-צייגניסעס קאָנן ניכט געפאָדערט ווערדען.

§ 10 דער אנטרייט אינד דיא איינאיבונג פאַלגענדער געווערבסצווייג איזט אין איינע קאָנצעסיאָן געבונדען:

a) דאס האלטען פאָן נאסטהאָפען, נאסטהיזערן, ווירטהסהיזערן, ביערהיזערן, בראנטווייזשענקען, מאַפּפּעווייזען אינד קאַפּפּעשענקען;

b) דאס טראָדלערגעווערבע;

c) דיא דיענסטפּערמיטטונג אינד דיענסטבאָטען-פלאַטערונג;

d) דאס רוובאָנגקעהרער-געווערבע;

e) דיא אין בעשטימטע פאָהרצייט געבונדענע פערזאָנען-בעפאָהרונג (שעפלזוואָגען);

f) דאס געווערבע פאָן פערזאָנען, דיא אין אָפענטליכען אָרטען פיר דאס פּובליקום פיהרווערקע צו פערזאָנענבעפאָהרונג אין בערישאַפט האלטען, אָדער אהרע דיענסטע אלס טראגער, לאָהנדיענער אי. ז. וי. אנבייטען;

g) דאס בייסטעהרגעווערבע;

h) דיא צובערייטונג פאָן גיפטגען שאַפפען אינד אַרטצנייטמיטטען אינד דער האנדעל מיט זאָלכען, זאָיא מיט צו אַרטצנייליכער פערוווענדונג בעשטימטען שאַפפען;

i) דיא פערפערטיגונג פאָן עקספּלאָזיוויטשאַפען אינד דער האנדעל מיט זאָלכען (פיעוער, דינאמיט). (פאָרטזעצונג פאָלגט.)

פרענומעראַציאָנס-איינלאדונג.

ווער עוויטכען אינזערע געערטען פרענומעראַנטען, דערען פרענומעראַציאָנס-טערמין אם 1-טען אינגסט צו ענדיג גיכט (וואס נאָך דיריכטיג איזט אין אהרער „אדרעסס-שליפּפּע" אנגעצייגט איזט), אינדיא פרענומעראַציאָן נימיגסט צו ערנייערן, דאמיט דיא וויטערע פערזענדונג דער בלאַטעס קיינע שוואיריגקייט אינד בוטטען וויי דיא אדרעסס דייטליך וויא פאָלגט אנגעגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וואַטצנער בולוואַר נומער 29.

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

ניא איינטרעטענדע פראַנומעראַנטען ערהאַלטען דיא בעריטס אבונעראַסענע ערצאַהלונג „לעאַה" אין איינעס שאָן אייגענשאַפטען בוך לען, וויא אויך דיא בוך עקשטע „מוהמע פרומעט", גראַטיס צוגעזענדעט.

נעשעפטסבעריכט.

פעסטער-פרייז.

נעטרייד-נעשעפט. וויצען וואר נעפעסערן מעסיג צו מארקטע נעבראַכט; דער פערקעהר וואר שוואַך, 7000 מטרצ' וואהנדען פערקויפט. —

ווייצען, מחיים (אלט) 200 מעסיג' 78,7 קילאָ 8,40 נולד. — 100 מעסיג' 78,7 קילאָ 8,40 נולד. — 100 מעסיג-צענטנער 78,5 קילאָ. 8,30 נולדען. — (נייא) 200 מעסיג-צענטנער 80,5 קילאָגראַם 8,20 נולדען. 200 מעסיג-צענטנער 80,5 קילאָגראַם 8,25 נולדען. — פעסטער-באָדען (נייא) 600 מעסיג' 79,5 קילאָ 8,20 נולד.

דעטשא (אלט) 300 מעסיג' 75, קילאָ 6,80 נולד.— באַטשקאַי (נייא) 100 מעסיג' 78,5 קילאָ 8,10 נולדען. נאַדראַגונאַר (אלט) 600 מעסיג' 76, קילאָ 7,40 נולד. (אללעס פיר 3 מאָנאַט.)

האַפער. (נייא) 6,15—6,30 נולד. פיר קאַסאַ. טערמינגעשעפט. וויצען פיר דעצעמבר 7,74—8,76 נולד. האַפער פיר דעצעמ 6,15—6,16 נול. קוקוריץ פיר מאי איינוס-פעבראַוואַר 5,73—5,75 נולד.

פרעסבורגער שלאַכטפיעהמאַרקט. דער אויפטריב אויף דעם פרעסבורגער פיעהמאַרקט פאָן 27-טען פ. מ. בעטרוג 1065 שטיק. דאָפאָן וואָרען 584 אונגאַרישע, 28 פאָלנישע אינד 211 דייטשע. דיא פרייזע וואָרען, אונגאַרישע 58—63, פאָלנישע 58,50—60 נולד. אינד דייטשע 57—64, נולדען. (אללעס פיר 100 קילאָ.)

ווייענער שלאַכטפיעהמאַרקט. דער אויפטריב אויף דעם ווייענער שלאַכטפיעהמאַרקט אם 27-טען ד. מ. בעטרוג 2003 שטיק. דאָפאָן וואָרען: 600 אונגאַרישע, 915 פאָלנישע אינד 488 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פיר 100 קילאָגראַם: אונגאַרישע מאַסטכסען 55 — 63. נולד. פאָלנישע 56 — 61, נולד. אינד דייטשע 56 — 64. נולד.

פרעמדווערטיגער רעדאַקטאָר: מאַקס סאַבאָלטשי.

כאָנכורז.

פיר יום הכפורים הבעל, ווירד אין דער הייזענען יידישען אָרטה, קרעטשמעריע אין שוטגער מיסטס-בעל תפלה געמוכט. דאָראָדער 120 נולדען, דאך יע נאך איבעראַ-לאָמען אייך מעהר. — אין זאלכער רעפלעקטאַנט, ווילכער שטעטער הון אינד עפּיפּ שיהט איזט, האט אייך אייזוכט, אים קאָנפערענדען פאללע מיט איינעס אהרעס-געהאלטע פאָן 600 נולדען אינד וואהנונג הער אנגעשטעללט צו ווערדען. אנמעלדונגען מאָגען בין דיא אלט הבעל אין דען אינטערפּעלטשען געלעגענהייט ווערדען.

מאַסיר ענען (הבעבורים-קען), תרמ"ה.

2—2 מענעד שוואַרץ, פּראָוועס.

שטעללען געזוך.

אין טיכטיגער פאָרבעטער, איזט דעם דייטשען אונגאַרישען מאַכטיג, 35 יאָהרע אלט ווייזשע קענטשפּרעכענדע אנשטעללונג. בייזעפ אין דיא רעדאַקציאָן דיזעס בלאַטעס אינטער א. צ.

אדרעסען לוקלים והדסים

אין שאנסטער איינאַהל צו בעקלייבען פרייזען אינד הענדלסטער בערענגונג, צו בעזעהען דורך

E. H. LACKENBACHER, in Triest. 1—3

אנצייגע.

אפריקאנישע אינזעראַל קרייטער צאַהנטינקטור. וובערעס אינד דאָזיקאלעס מיטטעל גענען ערען צאַהנשמערץ, זאָיאָדער ביא ערוואַכסענען אלס קינדערן ווירכען צאַהנען, שטעללט עס אָנגלייך דען שמערץ. פיר פּראָבע 60 קר' זאמטט גיבייכס אנווייזונג, ווייטערפיר-פיעל ערהאלטען 20 פּראָבענען דאַבאַטס. נאַראַנטיע ווייזר געלייסטעט. — אייד געגען דאס מיטל אינד קרענגונגען דעס האַרפּעהס, עבען זאָ גענען דיא פאָלקסקרא דער ווייזרעבען, זיהר זעהר ווירקזאַמע מיטטעל צו האבען ביא מ' טאַבערמאַן, 3 קראַנגענגאַסע (לעאָפּאָלד קוהבעג-באַאר) בודאַפּעסט.

פּרוכט- אינד מעהל-פּרייז-טאַבעללע.

ווייצען (אלט)	פיר 100 קילאָגראַם	קוואַליטעט	פיר הערכסט	פּרוכטע	פיר 100 קילאָגראַם
נאָרד-אונגאַרישער	74	7.05 — 7.10	72—70	קאָרן אלס	6.80— 6.60
„ „	75	7.15 — 7.20	60	נעטטס פּשטר	6,85— 6.40
„ „	76	7.25 — 7.30	62	„ מאלץ	—.— —.
„	77	7,35 — 7.40	41	האַפער	6.30— 6.60
„ „	78	7.45 — 7.50	75	סוטורוץ באנאַטער נייי	5.70— 5.75
„ „	79	7.55 — 7,60	73	דעטשא אנדערער הערקונפט	5,60— 5,65
„ „	80	—.— —.—	—		—.— —.—
		—.— —.—			
פעסטער-באָדען	74	7.55— 7.40		וויצען „	7,76 —.—
„ „	75	7.65— 7.50		„ סיריס-יאַהר	—.—
„ „	76	7,80— 7,65		„ סוטורוץ	5,75
„ „	77	7.90— 8.75		„ יולי-אינונס	—.—
„ „	78	8.10— 7.95		„ נעטטס	6.16
„ „	79	8.20— 8,05		„ האַפער	—.—
„ „	80	—.— —.—		„ הערכסט	
				„ דעטס	
וויסענבורער	74	7.55— 7.40			
„	75	7,65— 7,50			
„	76	7.80— 7.65			
„	77	7,90— 8.75			
„	78	8.10— 8.95			
„	79	8.20— 8.05			
„	80	—.— —.—			
מחיים	74	7,65 — 7,50			
„	75	7.75— 7.60			
„	76	7,90— 7.75			
„	77	8.— — 7.85			
„	78	8.20— 8.05			
„	79	8.30 — 8.15			
„	80	—.— —.—			

זאָמעהל			
		נומער	d.	kr.
דער זאַק צו 100 קילאָגראַם		0	17	—
		„ 1	16	50
		„ 2	16	—
		„ 3	15	—
		„ 4	14	—
מיט זאַק		„ 5	12	80
פרייאנאַהן		„ 6	12	—
		„ 7	11	—
		„ 8	10	40
		„ 8½	9	20

שפּוריטס אלס מעטהאָדע פרעהעס		28	75
„ נייע „ קראַפּאַטס		27	25

קורז-טאַבעללע פאָם 28. זיולי

גלדענקורז	d.	kr.
ליבענר-אייזע	100	
ווינאַסען	5	88
בעסטערייכ.-אונגאַרישע 8 נולדען נאָטע.		
שווייץ	9	89
דייטשע ריישסבאַנקנאָטען	61	30
20 מאַרק-שטיקע	12	25
פאַסיר ווערט	1	23

לאָזע.	d.	kr.
1864-ער לאָזע 4 פּרעצענט. שפּאַרלאָזע	128	25
1860-ער „ נאָטע	139	50
דרעסלער „ האַלבע	142	—
1864-ער לאָזע צו 100 נולדען	167	50
דרעסלער „ 50	166	—
אונגאַרישע בלאָקלאָזע צו 100 נולד.	119	50
מרייפּפּאַל-לאָזע	120	—
קאָבורג רעגולעזשיינע	43	—
מיילנער-לאָזע	20	—
קרעזיוס-לאָזע	178	—
קראַאַטישע אינד סלאַוואָנישע	43	50
לאָזע-דאַמענשטיפט פאַלאַיס-לאָזע	113	—
אינגלבוקער-לאָזע	18	75
קלערלאָזע דער אונגאַרישען מאָגנאַטען	19	—
קראַאַזיער לאָזע 20 פּרעצענט	17	75
אָפענער-לאָזע 40	42	50
מאַרבער-לאָזע 40	40	50
וויאָלאָ-לאָזע 10	18	50
מאַלם-לאָזע 20	51	25
אַלצענבוכער-לאָזע 20	23	—
סט.-גענאָאַ לאָזע 40	48	25

לאָזע	d.	kr.
פאַאַסאָלער לאָזע צו 20 נולדען	24	—
פיוידעסער לאָזע „ 100 „	132	50
דרעסדענער „ 50 „	68	—
וואַלדשטיין-לאָזע „ 20 „	27	50
וונדישגרעץ „ 20 „	37	50
ווינדישגרעץ-לאָזע	123	—
פּאַסאַר. באָדען-קרעדיט-לאָזע	—	—
מלינגען פּרעמיען-אנלעהן	33	75

ווערטה-פּאַפּיערע.	d.	kr.
אונגאַרישע פּאַרלאַמענטס 4%	99	05
דעטשע „ צו 5%	98	85
פּעסטער שטאָדט-אנלעהן פּרייז	109	—
אונגאַרישע פּאַפּיער-רענטע	92	40
אונגאַרישע גרונדענטלאַסטונגען	102	—
פּעסטער באַנקאַקטיען	102	75
דיענענגרוניטס	101	—
פּאַלאַיטיע	101	25
באַהנען	106	50
קראַאַטישע אינד סלאַוואָנישע	101	50
אונגאַרישע אייזענבאַהן-אנלעהן	147	25
וויינצעהנטע-אנלעהן אַלגעמיינען	98	—
פּאַאַרבערגער דער אונגאַרישען באַנקען		
קרעדיט צו 5% פּרעצענט	101	75
דער אונגאַרישען הויפּטשטאָדט באַנק צו 5% פּרעצענט	94	50
דער אונגאַרישען אַלגעמיינען באַנקען		
קרעדיט-אַנשטאַלט צו 5% פּרעצ.	102	75
דער וונדעס-באַנק	99	75
„ באַנק-אַקטיען 5%	99	—

Eigenthümer Wittwe Frau M. REIS. Verantwortlicher Redacteur MAX SZABOLCSI. Budapest, 1885. Druck von Sam. Markus, Grosse-Kronengasse Nr. 23.

ער איילטע נאך אין דערזעלבן נאכט צו דעם צייטן שטאדטפאטעקטן, נראה נ א כ ב ר ד י, דיעזער פערלאר דעמן איך קיינע צייט איבערפעלן נאך אין דער נאכט דאס כלאסטער אונד יאם ער דארט פארגאנד, דאס עגטצייט זיך ערער בעשיינען. —

דאס אנשטשטיט יואר נכסם אנדערעס אלס איינע האהלע דער אנגעכט אונד דער זונדע. וויסט לייגע יואר דען היימלד אין דיא קלאסטערשטלע איינגעלאסטן, דיא יונגען מאדכען יואר דען איבערדע, דעם אונד פערפירדט יואר דען דיא עלטערן אין דער יושן האפפנונג יועגטען. דאס אירדע קינד, דער נור צוים צוכט אונד יושט ערגאנזן אונד פאר ערער זונדע בעוואהרט יואר דען. דער אבערן אונד איינער אנדערען נאנגע איט עס גולינגען זיך צו פרוסטן, הונגעגען איט פאטער ב ר י ק ל א אונד דיא נאנגען ק ל ע נ ס ט א נ צ א אונד א נ א מ ס ט י נ א אין וכערעס געיואהרזאם געבראכט יואר דען. —

דיא אייפערגונג, יועלכע זיך אין דער שטארט פערבריטעטע, אלס דיא זאכע טאגס דארייט בע־קאנגן יואר דען, לאסט זיך נכט ווייט שלדערן. פארנעהמע, זאגסט נכסבערגע בירגער צאגען אין איסערארדענטלכער ערערגונג פאר דאס געפאנגנסס אונד דיא פערהאפטעטען יואר דען יואהל בייא לעבענדיגן לייבע אין שטטטע עערבסטן יואר דען, דענן דאס געפאנגנסס נכט ראט פאן מילטאר בעוועטט יואר דען ווארע. דיא אנגלילכען מאר־טען זינד פאר־ליפן אין דאס איינסטענגנאנגען קלאסטער אינטערבראכט יואר דען.

אין נכט אינווערדיגעס וטשנטטך צו דעמער אפפארע איזט דיא פלוכט דעס ארטעגדאאער (טאראגטאלער קאמטאט) קאטהאלשען נייסטלכען וויצעגען באלאוט מיט דער דארטיגען, אן דען בירגער יאוף קאיאטט פערהיראטעטען לעדדיג־רין. דאס פאאר יאלל וויגען וויג נאך אטעדיקא גענאממען הבאכען אונד מיט אהנגען אייד ד ע ר א י נ ה א ל ט ד ע ר מ י ר ס ע נ ק א ס ס ע אונד צוריקא 20 ט ו י ז ע נ ד ג נ ל ד ע ן. דיא דער נייסטלכע פאן פרייאאטען איכטעשווינדעלט האטטע. באלאוט ערפרייטט זיך נראסען אנזעהענס אונד נאהם אים קאמטאט איינע געאכטעטע שטעללונג אין.

אין קאמטענטאר דיעזי איזט איבערפלוסיג.

פערשיעדענע נייאגקייטען.

* (דעם י י ד י ש ע ן מ א ל ע ר א ל ע ס א נ ד ע ר ב י ח א ר י.) איזט אייגע אונגע־וואהרשעט אונד האהע איינצינג צוטהיל גע־וואדען. אין דער יונגסטען נומער טהיילטען וויר מיט, דאס לראפעסיגן יוראלד דען גראפען אישען דטשי בעאפטראגט דער איינזעטזונג אונד אינטערגע־נעשטאנד דער איינשטעללונג אנצוקיפען. דען דאנן זייג דאהיט זייגעם לאנגלטען פאטער צו דעסטן 55טען געבורטסטאג אלס אנדענקען אן דיא אינגאריטע לאנדעסאיינשטעללונג. צום גע־שענקע מאכטן יוילל. גראה דטשי עריואהלטע נון צו דיעזעס צייטקע אינגען פאן אלעקסאנדער ב י ח א ר י געמאלטעס אונד אין דער קונסטאללע אונגעשטעללטעס בילד, דאס איינע סעגענע אים דעם פאלקסלעבען דארשטעלט. — בי־חאר, אונט דעסטן 26 יאהרע אלט אונד לעבטע בין דטשע אין גערריקטען פערהאלטנססען. דער האכבגאבטע יונגע קונסטלער גאהט נון האפפנונגסריך אינגען גלילנטערען געשטקע געשטגען.

* (דיא כ א ל ע ר א א ן ש פ א נ י ע ן) איזט אימטער נאך אים צונעהמען בעגריפפן. לייט דען בעדיטטען דער ל א נ ד א נ ע ר „דאלי נאי" עגטהאלטען דיא אטטרלכען יאטען נכט אינו מאל דיא האלפטע דער יואהדען צאהל דער באלע־האפפער. וויט א נ כ ע ר 50000 מ ע נ ש ע ן וינ שאן דער עפרדעמע צום אפפער געפאללען יואהדענד דיא אטטרלכען יאטען אן 260 אפפער שפרעכען. אן 18 פראיינצען וטרעט בעריטט דיא שרעקלכע פעסט אונד מאן פרכטבע. דאס זיא באלד אייד אן מארדיד מיט פרכטבארע געוואלט אייפרטעטן יואהד.

* (מ א נ ח ר ב ע נ ס ע נ ע נ נ נ ע ן.) דיא זיך יוידטשפעבנדען נאכריכטען, יועל־כע אן דען יונגסטען טאגען אינער דיא צוואמענ־כונפט צוטשען דעם לאנד־טאג פראגען יואוע אונד דעם לאנד יוילדעם אינגרוטטס. אונד אינער אייגע בעגעגנונג צוטשען יוידער מאעסטאט אונד דעם צאר אנדרעגרוטטס אן דער פרעסטע לאלאטרטס יואהדען, זונד דוך דיא געפטעדען אים אטשל אינגעטראפפענען נאכריכטען עגדלי־לאנגעטטלט יואהדען. דיא בעגעגנונג, יוידער מאעסטאט מיט דעם דטשטען לאנד־טאג פינדעט אם 6. אינגסט שטאטט. אונד צוואר יוידר דעסטאל דער לאנד־יוילדעם נאך אטשל לאמטען, יואנ־דערן זייג מאעסטאט לאנד־לאנד פראגען אינגען אלע־לאנגען אינגען יואהל דיא צוגעגד דער אדט נאך נכט פעסטגעגעטצט יואהדען, דאך יוידר אייג צו־אמטענגנגען. דיא דעם גראה לאנגלן זייגער מא־

יעסטאט פארגעסטערן אין אישל מיטגעטהיילט האט. אים לייפן דעם אמטעדם אדער הערבסטעס יעדעג־פאללס שטאטטפינדען. דעזעלבע זאלל אינטער דעם טיטעל אייגער גענעגיוטע דעם צאגען פון דען פארהאנדען בעוור זייגער מאעסאט אין שקערגעוויצע ערפאלגען. דא בייא דער צוואמ־מענגיפן אייד דער פאן גיעם, דער וויסטשע דייסבאנגעלער אינד גראה פאלנאלן געגעגיאטע־זין יוידען, עיסטערער זיך אבער אנפאנגס אי־נטסט צו איינעם פעיריאבענטלכען פרינעבייד נאך פראנגעגסאר בעגיבט, דריפטט דיא צוואמ־מענגיפט יואהרטיגלד נאך בעגעגנונג. דעזעער טור אלזא אין דען ערסטען טאגען דעם סעפטעמ־בערס שטאטטפינדען. דעזעער צוואמטענגיפט יוידד נאך אין זאלבעם צוטשען דעם פרסטען בוסטארק אינד דעם גראפען פאלנאלן געגעגיאטע. איבער דעסטען טאדאלטאטען אבער אייד נאך נכט בעטטטמטעס פעסטגעגעטצט יואהדען איזט.

* (ז ע ר י י ר ד י א ל ד ע ר ג ל י ק ל י כ ע ז י ן) דער טוללאנטע בעגיב־בער דער אינטשטעללונג יוידד — דיא אין אייגער געסטעלן שטאטטגעפונדען, דטשנע דער אים־שטעללונגסאמטסאן בעשלאסטען יואהדע — ח ו נ ד ע ר ט א ר י ס ש ט ע ל ל ו נ ג נ ס ל א ן ג אלס געשעגנ ערהאלטען. אן דעם טאגע אן יוילל בעם דיא טוללאנטע לאדטע פארגיסטלד צור אינסאבע גערגאנגע, יוידד בלאם דיא איינע לאסטע פאר דעם דייפטטארע געפאפטע, איינע דדייטע־לאמטסאן אבערגיטטס דיא לאנטרלע אונד לאסט דיא אינסאבע דער טוללאנטען לאדטע דוד דדייאלטעם דארנגגאל פערגיגען. דא בוי־דער שאן 80000 לאדטען אינגעגגען יואהדען, דריפטט דיא אינסאבע דער טוללאנטען לאדטע צוייטען 10־טען אונד 20־טען אינגסט ערפארען.

* (א י ם ב ע ל ג ר א ד) יוידד אינס הייט אלס ערגאנגען דעם אן אינגעדער יונגסטען נטמטער עדטטיגגען בעריטטעס אינער דאס יואהדד־לאנגלכע בעגעגטטס דער סרבטטען לאנ־גן נ א ס ח א ל ל ע מטעגטדיט. דאס נאכטט דער לדיגען נאטהריע ב ע ג ד ר ט אייד נאך דיא 11־יאהרגע דענגא ב י ל ו טאכטער דעם אנ־געוויהנגען שפאנלטען קיפפאנגעס דאייד בולל, אינער אייטבגגען געיוהרדעס יואהדע. דיא קלינגע דענגא ערדולט אים דען דאנגען דער הוילדאל־לען מא עסטאט אין פראכטפאלל גבגרדענגעס סע־בטטעס בוך אונד אין דדיגעגס קאדבבען. — דיא דדיעגדע עפיאהע מיט דער קלינגען נאטהאלע בענגלדקס אים הייטע אים „גיגן פעסטער ווירנאל" נאך אינגעדעס בלאטטט אבגעדרוקט.

דיא אפפער דער קאבאלא.

היסטאָרישער רומאַן איז דעם 17־טן יאָרהונדערט.

(174־טע פאָרטזעטצונג.)

אינטערדעסען האטטע סאבאטאי יוינע שטטטע ערהאבען, אונד דיא האגדע איבער דיא הייסטע דער פרוטען אויסטטערקקגען דיא הייליגען יונגענגיאטע נעטטפאבען, זאגסט אייסט טיעפגסטע ערשטטעטע, פלאטצלך אלס דער זונגענסטטיך בעגענדעס יואר, ניכט מעהר דערען איתרער בעוועגונג אונד איתרער ליידענשאפט, מיט ערטטערקקגנדער הפטטנקיים צו סאבאטאי מיטען שטיעגט, גליכזאם וויא פאן נאפטטע אללמאכטיגער האנד גערעגגוויאפען, אונד נור פערמאגנגע: „סאבאטאי, סאבאטאי!" צו יוטען. עס לאג אים טאגע דיעזעס אויסיוטפס אללע שטעצלכע ערהאיגגערונג איינעס לעבענס אן איינע גליקקלכע יוגגנד, איינע טהרגאנגפאללע ווערטטטה אבער דיא צערטטיטטע־טע וועלט אין דער איינגען ברוסט. סאבאטאי פוהר אבער דיעזען פאן הנפטטע ערטטאקקען צוזאמטטען: ער קאנגטע דיעזע טטטטטע, וויא מאנגטע איהן פלאטצלך אן דיא ערטטען ליעדער, דיא ער נערוכטטע. אן דיא ערטטען ליע־בטטטערצען, דיא ער נגלוטטטען. אן דאס ערטטע אינגלקקלכע

דאס מאנגגאפטט יואנדערבאר אבער איהן הערטיגגעבא־גען וואר, זיין נאטע פאן דיעזער שטטטע גערוטען, האטטע וויא איין צייבערוויגר, איהן פלאטצלך אין דיא העללען, נאלדגען קלנגגדען מעקטאטטיגע יוגגע יוגגער צוריק־גטטלייהדגט. פרגטטטען אונד איטגגלאטטע אין דיגגער יוגגלע וואר פלאטצלך אללעס שפאטטע ליד. אללער בעטטגט, דען מאן איהם אונד מיט איהם גטטטפעלט. ער דאך דיא ווייטער אייטאמטע פאן אונד שלוג דען שלייער צוריק, דא יואהרטן סאבאטאי אלל דיגג וויל דוכאינגדער פרייבגדען גטפלגלט קלאר, אונד צוריקטרעטגד דעם ער פאטט גטטטפעט: „ראחל!"

דיא שטאנד אייט, שרגג דען שלייער צוריקק, מיט שטאלן אונד אנטטיגגנד קאלט צוריקק אונד שפאר. דיך איהרער בעוועגונג שאטגד אונד איהרער יוגגד דע־איהרער דוך דעטאלב מיגגר גנאדע. זאך דיא גגן איין וואהרהאפטיגער פראפט בגם. זאך דיא גגן איין גלייכטטס מיר דאס פאר־צגלכטטס דיגגר אפפגנאבגגג מיט. דאמטט איך דיגן נאפטטלכטס יוגגע ערקגגגג. דען איך יוולל גגם דגן גגגגן דען, וועלכגן אללאה גגגאדט אונד מיט האגדגגן קראפטטן אגטטגרגטטטע דאט, אלס אגדרע מגגטטגן."

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

בעמערקבאר, פאָן דער ער שערצהאפט זאגטע: „איך האבע מיינעם לעבען אין ניעם קאנטא עראפפנעט, אלליין דאס געשאפט איזט ניכט זעהר בליהענד.“ ניכט בעדייעטע ער זא זעהר, אלס דאסס ער דיא געבעטע ניכט מעהר שטעהענד פעררינכטען קאננטע. אללע וואהלטהאטיגען אנשטאלטען קאננטען זעהר וואהל דען גאמענסצוג דען ער אויף דיא שעקס (באנק-אנווייזונגען) זעטצטע. דאס לעטצטע שעק, דאס ער צייכנעטע, וואר פיר אין ברייטגעשענק דער פרינצעססין בעאטריס בעשטיממט. עס בעשטאנד אין איינעם פראכטפאלל געארבייטעטעטען זילבערנען קאפפעע-סערוויס, וועלכעס ער שטיקק פיר שטיקק גענויא בעזאה, אונד וואביא ער געריהרט לייזע דיא וואָרטע שפראך: „מיינע גיטע, גנאדיגע קאָניגין האט דען שמערץ ערלעבט, איהרען יינגסטען זאָהן צו פערליערען; גאָטט זייא געלאבט, דאס ער איהרעם הויזע איינען טראָסטענדען פריידענשטראהל געזענדעט.“

דאס צוריקגעלאססענע פערמאָגען ווירד אויף 60 מיללאָנען גילדען געשאטצט, וואָריבער זיין טעסטאמענט פערפיגט האט. אלס פאללשטרעקקער דעססעלבען זינד זיין נעפפע ס ע ב א ג, לארד נאטהאניעל ר אָ ט ה ש י ל ד, באראָן ארטהור ק אָ ה ע ן אונד ראבבינער דאָקטאָר ל אָ ו ע גענאנט, דאס לייכענבעגענגניסס פינדעט הייטע פרייטאג אום 2 איהר שטאטט.

* * *

אונזער איבעצייכנעטער געשיכטספאָרשער ראבבינער דר. מ. ק א י ז ע ר ל י נ ג איסערט זיך איבער דען גראָסען פערשטארבענען וויא פאָלגט: דער מאנן, דעססען הונדערטסטער געבורטסטאג ענדע אָקטאָבער פאָריגען יאהרעס אן פערשיעדענען פונקטען דער ערדע, אין דער אלטען אונד אין דער נייען וועלט, פאָן כריסטען אונד יודען, איבערהויפט פאָן אללען געפייערט וואורדע, וועלכע דיא ריינע מענשענליעבע אלס דיא ערהאבענסטע אידעע אונד דיא וואהרע רעליגיאָן בעטראכטען — ער האט געסטערן אין ראמסגאט, זיינעם לאנדזיטצע, זיינע גראָסע זעעלע אויסגעהויכט.

סיר מאָזעס, דער ניע איינע פאָליטישע ראָללע שפיעלען וואָללטע, כאָטש מיט דען מייסטען פאָטענטאטען (הערשערן) אונד דען הערפאָראַגענדסטען מאַנגערן דעס יאהרהונדערטס אין בעציהונג. דיא קאָניגין וויקטאָריא, דיא ענגלישען פרינצען אונד פרינצעססינען פערערטען איהן וויא איינען פאטריארכען. ער ערדענטע דיא בעוואונדערונג דעם סולטאנס אבדול מעדזשיד, געוואנן דיא פריינדשאפט מעהעמעד אלי'ס. אלס ער זיינען זאָהן צור ערציהונג נאך לאָנדאָן שיקטע אונד איהן דער אָבהוט סיר מאָזעס אנפערטרויטע. ער וואר האָכגעשאטצט פאָם קאָניג לואיז פיליפפ, וויא פאָם קאָיזער לואיז נאפאָלעאָן אונד האטטע אונטערהאנדלונגען מיט דען צארען ניקאָלייס אונד אלעקסאנדער II. עבען זא וואהל וויא מיט דעם סולטאן פאָן מאראָקקא, מיט בעלליניגטאָן אונד ביקאָנספילד (בעניאמין דיזראעלי), מיט גארטשאקאָפף אונד פאסקיעוויטש, מיט אנטאָנעללי אונד בראטיאנו אונד וויא זיא אללע הייסען דיא גראָסען שטאאטסמאנגער אונד דיפלאָמאטען דעס יאהרהונדערטס. שטאנד ער אין מינדליכעם אונד שריפטליכעם פערקעהר אונד צומייסט אים אינטערעססע זיינער גלויבענסברידער. פיר דיא יודען דעס היילגען לאנדעס האט ער גראָסעס געלייסטעט, ער גרינדעטע דארט שולען, ערריכטעטע וועבערייען, אונד אום דען זין זיינער דאָרטיגען גלויבענסגענאססען פיר איראָפּאאישען געווערבפלייס צו ענטפאכען, קויפטע ער לאנדערייען אן, אום אין דענזעלבען דען טריעב צום אקקערבויא צו וועקקען, ריכטעטע אין יערוזאלעם איינע דרוקקעריא איין, אום איהרע גייסטיגע טהאטיגקייט אנצורעגען. וויא נור זיינע גלויבענסגענאססען בעדריקקט ווארדען, ערשיען סיר מאָזעס אלס פירשפרעכער אונד זאכוואלטער; ער צאָג אין איהרעם אינטערעססע, דורך דיא איזיגען שטעפפען רוססלאנדס אונד דורך דיא גליהענדען זאנדוויסטען אפריקאס נאך מאָסקויא אונד מאראָקקא, נאך ראָם, נאך טאנגער, נאך בודאפעסט ——

אבער ניכט נור פיר זיינע גלויבענסגענאססען שליג זיין גראָסעס, וואַרמעס הערץ מיט הינגעבענדער ליעבע; וואָ עס גאלט צו שטיפטען, וואָהלטהאטען צו שפענדען, עלענדע אויפצוריכטען, נאקטע צו בעקליידען, הונגריגע צו שפייזען, פערלאָרענע צו רעטטען גאלט, דא שטאנד סיר מאָזעס אין פאָרדערסטער רייהע, דא קאננטע ער קיינען אונטערשיעד דער אבשטאממונג אונד דעם שטאנדעס.

אלס סיר מאָזעס צום זעבטען מאל נאך קאָנסטאנטינאָפעל רייזטע, ווייל ער אים מאי 1868 איניגע טאגע אין אונגארנס הויפטשטאדט, וואָ איהם פאָן זייטען זיינער גלויבענסגענאססען הערצליכע אָוואציאָנען געבראכט וואורדען. אלס דאס געשפראך מיט איינער דעפּוטאציאָן צופאלליג דיא דאמאליגען פאָליטישען פערהאלטניססע דעס לאנדעס בעריהרטע אונד איהם פראנץ ד ע א ק געשילדערט וואורדע, ריעף ער אויס: „דאס איזט מיין מאנן, דער וועג, דען ער איינשלאגט, געפאללט מיר, דער אנדערע אבער, — ער מיינטע קאָששוטה — האט ניע מיינע סימפאטהיען געהאבט!“

פאפפענווירטהשאפט.

אין שקאנדאל וויא ער שאנדליכער אונד עמפאָרענדער ניכט איינמאל צור צייט דער שאנסטען בליטהע דער פאפפענווירטהשאפט ערדאכט ווערדען קאננטע, האלט זייט 8 טאגען דיא שטאלצע איטאליענישע האפענשטאדט ליוואָרנאָ אין אינבעשרייבליכער אויפרעגונג.

אין דער גענאננטען שטאדט בעשטעהט אונטער דער לייטונג איינעס 70-יאהריגען האהען גייסטליכען נאמענס פאטער פ ע ל י ש ע ב ר ו ק ק א איינע האהערע מאדכענשולע, וואָ יונגע דאמען, ביז צו איהרער פערהייראטונג צו פערבלייבען פפלעגען, וועגן זיא אין דער אנשטאלט ניכט דען פראָממען ענטשלוס פאססען אינס קלאָסטער צו געהען, וואס ניכט זעלטען דער פאלל צו זיין פפלעגט. אין דעם אינסטיטוט, וואָהין דיא טאכטער דער פאָרנעהמסטען פאמיליען געבראכט ווערדען, אינטעררישטען אויסער דעם גענאננטען פאטער, דען פיעלע אלס היילגען פערעהרטען, אויך נאך 5 נאָננען, פאָן וועלכען זיך שוועסטער ק א נ ס ט א נ צ א אונד שוועסטער א ג א ס ט י נ א דורך גאנץ בעזאָנדערע פראָממיגקייט הערפאָרטהאטען. דיא אָבערין דער שילע שוועסטער פ ע ט ר ו ט ש י נ ע ל ל א איינע 55 יאהריגע נאָננע וואר געראדעצו אין מוסטערבילד דער טוגענד, אונד בעהאנדעלטע איהרע צאָגלינגע, דיא זיא ניע אנדערס אלס „איהרע ענגעלכען“ נאננטע, מיט אויסנעהמענדער, וואהרהאפט מיטטערליכער ליעבע. ווער האטטע עס אלזאָ אויך נור אהנען קאננען, דאס דיעזע „פראָממען זעעלען“ דיא איהנען אנפערטרויטען, אונשולדיגען קינדער מיט איגענען האנדען צו שאנדליכער אונציכט פערלייטעטען אונד דיא האהערע מאדכענשולע צו איינער אנשטאלט מאכטען, דערען נאמען מאן אין גוטער געזעללשאפט ניכט אויסצושפרעכען פפלעגט.

אין איינער געזעללשאפט פאָן יונגען לעבעמאנגערן טהאט נון פאָר איניגען טאגען אין בעקאננטער רייכער וויסטלינג, דער עטוואס צו פיעל געטרונקען האטטע, דיא איסערונג: דאס נירגענדס שאנערע מאדכען צו האבען זיינען, אלס אין דער אנשטאלט דעס פאטער ב ר ו ק ק א. „דאס פפאפפענפאק — פיגטע ער הינצו — לאסט זיך דיעס אבער אויך גוט בעצאהלען. האב' ערסט אונלאנגסט 1000 לירע פיר איינע קורצע צוזאממענקונפט מיט דעם שאנסטען מאדכען דעס אינסטיטוטעס דעם פאטער בעצאהלט.“ אין דער געזעללשאפט בעפאנד זיך אבער אויך איין יונגער מאנן, דעססען נאהע פערוואנדטע עבענפאללס דער אנשטאלט אנגעהארטע. דיא פאללענגעלאססענען וואָרטע דעס וויסטלינגס ליעסען איהן פירכטבארעס אהנען.

פ א ל ל י ע ט א ן.

מ ו ה מ ע פ ר ו מ מ ע ט.

(זיטטענבילד אויס דעם אנפאנגע דיעזעס יאהרהונדערטס.)

(12-טע פארטזעטצונג.)

„עס איזט פאָן מאריען בראָך דיא רעדע, דען איהר דאָך קעננעט, אונד דער זיך פיר דען גליקקליכסטען מענשען אויף גאָטטעס ווייטער ערדע האלטען ווירדע, וועננ איהר איהם איירע האנד שענקען ווירדעט.“

„ער איזט זעהר בראוו אונד פלייסיג אונד געשיקקט — פיגטע פרויא ציפפערל דער עמפפעהלונג איהרעס נאטטען צו — ער האט אויך עטוואס פערמאָגען; איך האבע איהם שאָן לאנגסט אן דען איינען אבגעזעהען, דאס ער אייך גערן האט. וויר מיינען עס גוט מיט אייך, ליעבע פרוממעט, אונד ראטהען אייך „יא“ צו זאגען, וו ע נ ן א י ה ר ק אָ נ נ ט.“ —

איינע פויזע טראט איין. דיא מוהמע ליעס דען קאָפף נאכדענקליך אויף דיא ברוסט ניעדערזינקען, איהרע אויגען פיללטען זיך מיט טראנען. דאנן שיטטעלטע זיא טרויריג דען קאָפף, אונד שפראך: „ו ע נ ן א י ך ק אָ נ נ ט ע! איך וואלל עס ניכט לייגנען, דאסס איך אין מאריען בלאָך איינען מאנן קעננען געלערנט האבע, מיט דעם איינע עהעליכע פערבינדונג מיך בעגליקקען קאָננטע. זא גליקקליך איך מיך דורך איירע הערצליכקייט אונד גיטע, דורך דיא בעשאפטיגונג, דיא איך אין איירעם זאָ וואָהלגעאָרדנעטען הויזהאלט געפונדען, זאָ וועהע טהוט עס מיר, איך ביז יעטצט אין אונקלארהייט געלאסען צו האבען איבער מיין פערלעבען, איבער מיינען שטאנד, איבער דיא פערהאלטניססע, דיא מיך אין דיא לאגע געבראכט האבען, דיא מילדהערציגקייט דער מענשען אום איינע גאבע אנצורופען. יעטצט אבער, וואָ איהר מיינע צוקונפט זיכערן וואָללט, אונד וויא גוטע עלטערן איהרע טאָכטער פערזאָרגען, מיך פערזאָרגען וואָללט, אונד איך אייך אונגעהאָרזאם זיין מוס, וויל איך נאָך איירעם ווייזען ראטהע ניכט האנדעלן קאנן, איזט עס נאָטהיג אייך דיא אורזאכע אנצוגעבען, ווארום איך ניכט קאנן, זאָ וויל איך דענן מיינע לעבענסגעשיכטע פאָר איירען אויגען אויסראָללען. איין טרויריגעס, מיט טהראנען בענעטצטעס, דאָך פאָן קיינער שולד בעפלעקקטעס בלאטט! . . .

IX.

„איך בין אין טאָפּאָלטשאן, אים נאָרדען אונגארנ'ס געבאָרען. מיינען פאטער קאננטע איך ניכט; דענן ער שטארב בעפאָר איך נאָך דאס ליכט דער וועלט ערבליקקט האטטע. דאס בילד מיינער מוטטער שוועבט מיר נור וויא איין נעבעליכעס טרוימבילד פאָר; דענן דער טאָד ראובטע מיר זיא, אלס איך נאָך ניכט דרייא יאהרע אלט וואר. מיינע ערינערונג, זאָ ווייט זיא צוריקקגעהען קאנן, צייגט מיר דאס עהרווירדיגע אנגעזיכט מיינעס טהייערן גראָספאטערס, דער זיך מיינער אונד מיינעס ברודערס אנגענאָממען, אלס וויר פאטער- אונד מוטטערלאָזע ווייזען געוואָרדען. ער בעזאס אין קליינעס הייזכען, דאס אם ענדע דער שטאדט לאג, אונד דעססען פענסטער אויף דען פריעדהאָף גינגען, אלס איינציגעס, אונד בעזאָג איינען אינוואלידענגעהאלט פאָן טאגליכען 5 קרייצערן, דא ער אין דער אימע געריענס, איינע פיינדליכע פאהנע ערביעטעט, אונד דאבייא דען דיימען דער לינקען האנד איינגעביסט האטטע.

אויך גראָווירטע ער דיא אינשריפטען אויף דיא גראבשטיינע, אונד פפלעגטע צו זאגען: אך, ווענן איך דאך דיא מענשען וואהרענד זיא לעבען עבען זא בעססער מאכען קאָננטע, וויא איך עס נאך איהרעם טאָדע אויף דען גראבשטיינען טהוע.“ — דען גערינגען נאכלאס מיינער עלטערן פערוואנדטע ער פיר מיינען ברודער, דען ער דיא שולע בעזוכען ליעס, אונד שפאטער אין דאס גימנאזיום אונד אויף דיא אוניווערזיטאט נאך פראג שיקקטע.

אך, איך דיעזער ברודער ווילט — וויא איהר מיט מיר צוגלייך ערפאהרען האבט — ניכט מעהר אונטער דען לעבענדען. דענן ער מיט זיינען הערפאָראגענדען טאלענטען אונד קעננטניססען, אונד בייא דעם ווילען גוטעס צו ווירקען, דער איהן בעזעלטע, נאר ניטצליכע דיענסטע האטטע לייסטען קאננען. וויא ערפרייט וואר דער גוטע גראָספאטער, וועננ „זיין עמיל“ צו ענדע דעס שולאהרעס איהם זיין צייגניס מיט לויטער פאָרצוגסקלאססען אונד מאנכמאהל מיט איינעם אויסצייכנענדען געשענקע נאך הויזע בראכטע! וויא ערגליהטע זיין העלדענאויגע, וועננ ער פאָן דען ליפפען דער לעהרער אָדער מיטשילער דאס לאָב זיינעס ענקעלס שפרעכען הארטע!

וואס מיך זעלבסט בעטריפפט, זא האט מיר מיין נעפפע לעאָפאָלד, דעם איך עס צו פערדאנקען האבע, דאס מיך אללע וועלט אונטער דעם נאמען „דיא מוהמע“ קאננטע, דען ערסטען אונטעררייכט אים שרייבען אונד לעזען ערטהיילט.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)